

MODELS EDUCATIUS FAMILIARS A CATALUNYA

Javier Elzo (coord.)

Fitxa tècnica

- Disseny mostral estratificat de centres educatius
- Variables: territori, nombre d'habitants i titularitat dels centres
- Criteri de selecció: grups de 2n, 4t i 6è de primària
- Supòsit de màxima variabilitat ($p=Q=50$)
- Nivell de confiança: 95,5%
- Error mostral: 3,19%
- Qüestionaris administrats al professorat: 1.189
- Qüestionaris administrats als pares i mares: 1.060

A TALL DE CONCLUSIÓ

- En general, les puntuacions dels progenitors i professorat van en la mateixa direcció. Ara bé, quan hi ha diferències, les valoracions són més positives per part dels progenitors, independentment del factor que es tracti.

A TALL DE CONCLUSIÓ

- En tots els casos, el fill o filla percep menor implicació del pare que de la mare en les activitats vinculades amb ells.
- També, en general, els fills fan una valoració menor de la implicació dels pares i mares, que la que diuen aquests que tenen.

A TALL DE CONCLUSIÓ

- La família ha demostrat tenir un paper clau en relació amb la conducta antisocial i la conducta prosocial.

CONCLUSIONS PRINCIPALS

- 1) La manca de supervisió parental
- 2) les discussions entre pares-mares i fills-filles
- 3) l'estil educatiu de la família

Són les variables més rellevant a l'hora d'explicar la conducta antisocial dels nois i noies

CONCLUSIONS PRINCIPALS

- Les famílies amb:
 - un alt grau de cohesió,
 - que permeten l'expressió de sentiments i opinions,
 - que reforcen els comportaments correctes,
 - que exigeixen i aconsegueixen el compliment de normes,

**són la combinació més adequada
per al desenvolupament de la
conducta prosocial.**

CONCLUSIONS PRINCIPALS

- La incapacitat dels nois i noies per mantenir una actitud positiva vers els altres, de controlar el seu mal geni, de tolerar, cedir, i de respectar, està vinculada a una gran sensació de desbordament entre pares i mares, la qual cosa podria explicar la utilització de càstigs incorrectes.

A TALL DE CONCLUSIÓ

- **Ens hem d'allunyar de les afirmacions que segueixen emfasitzant la incorporació de la dona al món laboral o la vida en famílies monoparentals, com elements explicatius dels problemes educatius a l'interior de les famílies.**

Aquestes afirmacions estigmatitzen estils i organitzacions familiars diferents a les tradicionals

A TALL DE CONCLUSIÓ

- Hem d'entendre la dificultat per educar des de la comprensió del procés i dels mecanismes subjacents a qualsevol tipus d'estructura familiar, insistint en com són les pautes educatives o el nivell de conflicte existent en la família.

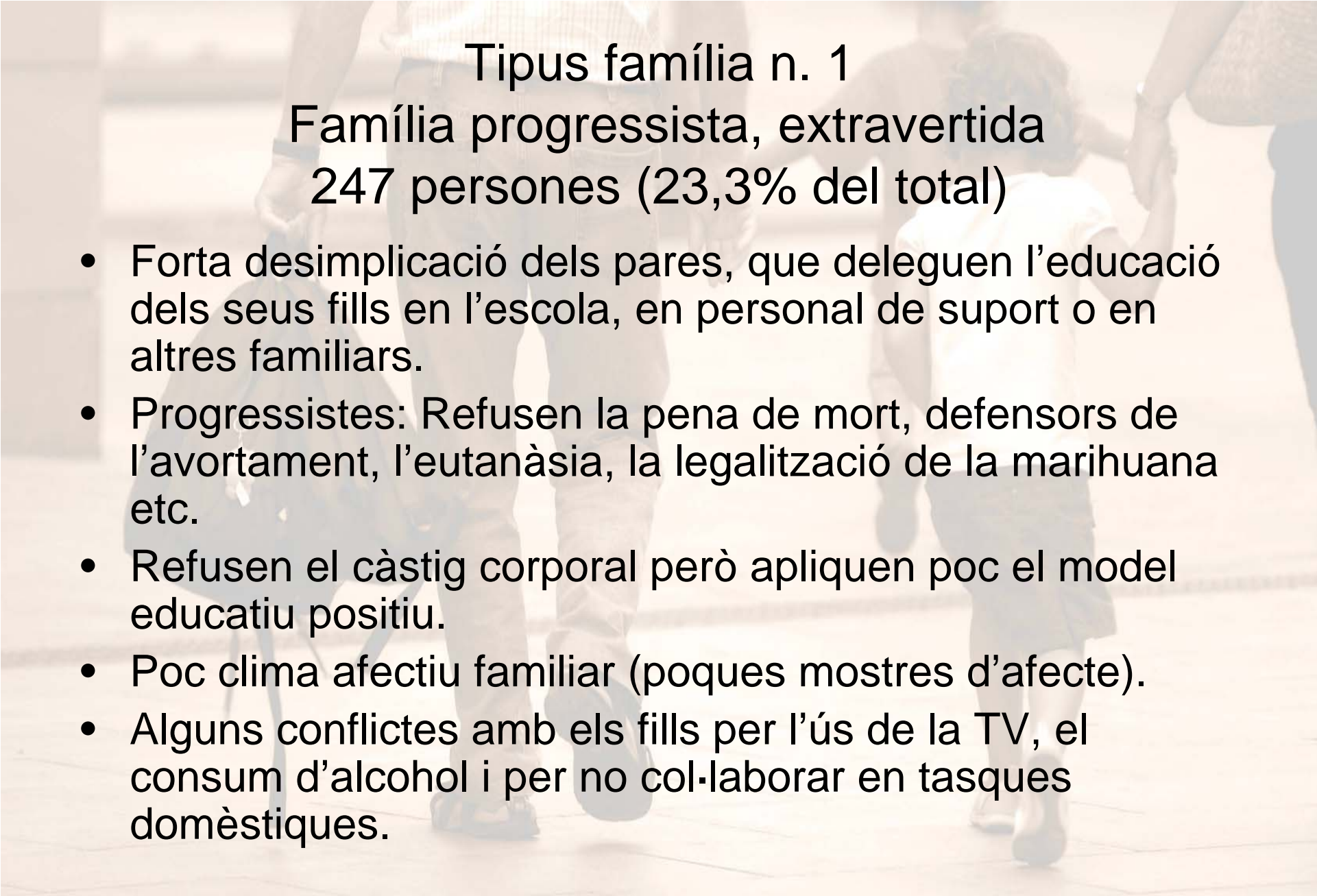

1. TIPOLOGIA FAMILIAR

Elaborada sobre la base dels valors dels pares i la presència o absència de normes i conflictes en el nucli familiar

TIPOLOGIA FAMÍLIES

	Denominació	Absoluts	%
1	Família extravertida, progressista	247	23,3 %
2	Família introvertida, tradicional, familista	323	30,5 %
3	Família conflictiva	161	15,2 %
4	Família harmònica, convivencial	329	31,0 %
Total		1.060	100 %

Tipus família n. 1

Família progressista, extravertida

247 persones (23,3% del total)

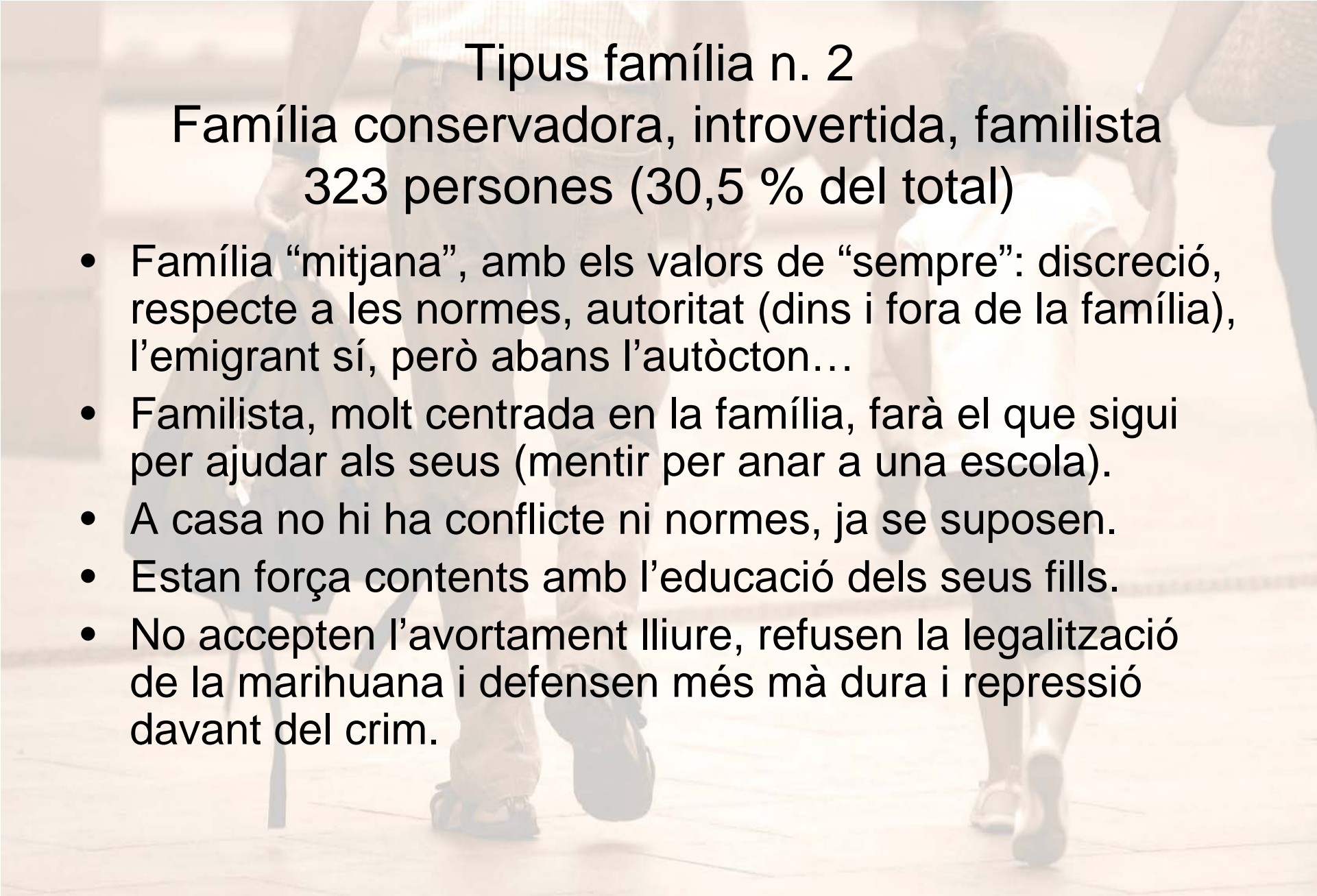
- Forta desimplicació dels pares, que deleguen l'educació dels seus fills en l'escola, en personal de suport o en altres familiars.
- Progressistes: Refusen la pena de mort, defensors de l'avortament, l'eutanàsia, la legalització de la marihuana etc.
- Refusen el càstig corporal però apliquen poc el model educatiu positiu.
- Poc clima afectiu familiar (poques mostres d'afecte).
- Alguns conflictes amb els fills per l'ús de la TV, el consum d'alcohol i per no col·laborar en tasques domèstiques.

Tipus família n. 1

Família progressista, extravertida

247 famílies (23,3% del total)

Explicitació	Pes al clúster
La política és important a la seva vida, la família també encara que molt menys	+ 1,16
Sí a l'eutanàsia per als qui ho demanin, a l'avortament sense restriccions, a la legalització de la marihuana	+ ,74
En contra d'aplicar pena de mort en casos greus i d'afavorir l'autòcton sobre l'emigrant quan hi ha poc treball	- ,71
Hi ha conflictes a casa per l'ús dels videojocs i la TV, i també pel consum d'alcohol i drogues i per la (no) col·laboració en tasques domèstiques	+ ,38
No dóna importància a la religió i a servir els altres	- ,30
No hi ha conflictes a casa pels amics dels fills, la seva forma de vestir, els diners i l'hora d'arribada	- ,28
Justifica, més que la mitjana, fer malbé mobiliari urbà, tirar papers a terra, fumar en llocs on està prohibit, robar en grans magatzems, comprar coses robades, enganyar per obtenir avantatges	+ 21
A casa no hi ha normes de convivència sobre l'ajuda en feines domèstiques (netejar, parar i desparar taula, fer encàrrecs, fer-se el llit)	- ,19

Tipus família n. 2

Família conservadora, introvertida, familista

323 persones (30,5 % del total)

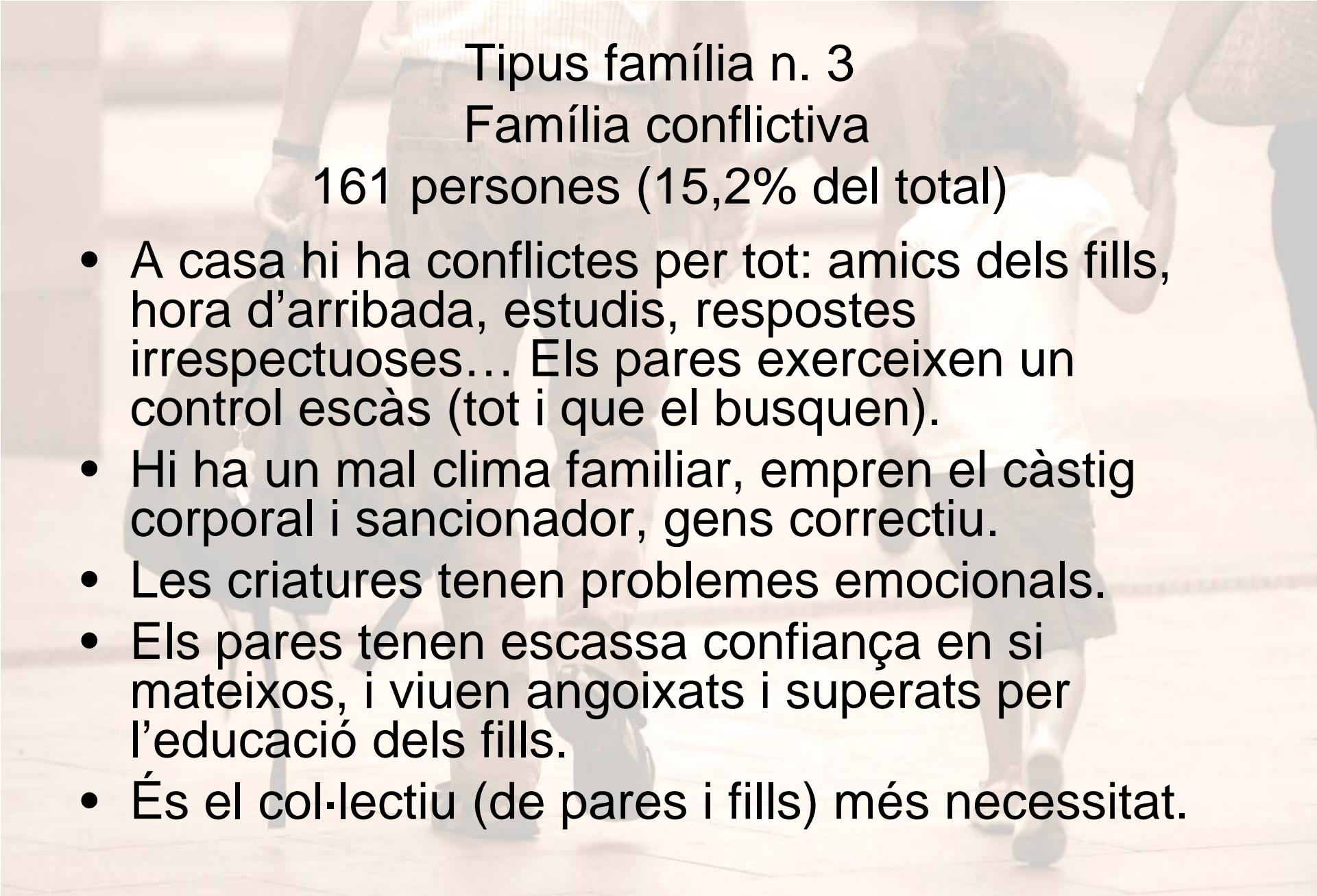
- Família “mitjana”, amb els valors de “sempre”: discreció, respecte a les normes, autoritat (dins i fora de la família), l'emigrant sí, però abans l'autòcton...
- Familista, molt centrada en la família, farà el que sigui per ajudar als seus (mentir per anar a una escola).
- A casa no hi ha conflicte ni normes, ja se suposen.
- Estan força contents amb l'educació dels seus fills.
- No accepten l'avortament lliure, refusen la legalització de la marihuana i defensen més mà dura i repressió davant del crim.

Tipus família n. 2

Família conservadora, introvertida, familista

323 persones (30,5 % del total)

Explicitació	Pes al clúster
Justifica aplicar la pena de mort en casos greus i afavorir l'autòcton per damunt de l'emigrant quan hi ha poc treball	+ ,59
La política no és important a la seva vida però la família sí	- 54
A la seva vida no té importància la religió i servir els altres	- ,53
No hi ha conflictes a casa pels amics dels fills, la seva forma de vestir, els diners i l'hora d'arribada	- ,42
No a l'eutanàsia a qui la demani, ni a l'avortament sense restriccions, ni a la legalització de la marihuana	- ,42
A casa no hi ha normes de convivència sobre l'ajuda en tasques domèstiques (netejar, parar i desparar taula, fer encàrrecs, fer-se el llit)	- ,25
Justifiquen falsificar l'adreça del domicili per aconseguir plaça en una escola per als fills	+ ,16

Tipus família n. 3
Família conflictiva
161 persones (15,2% del total)

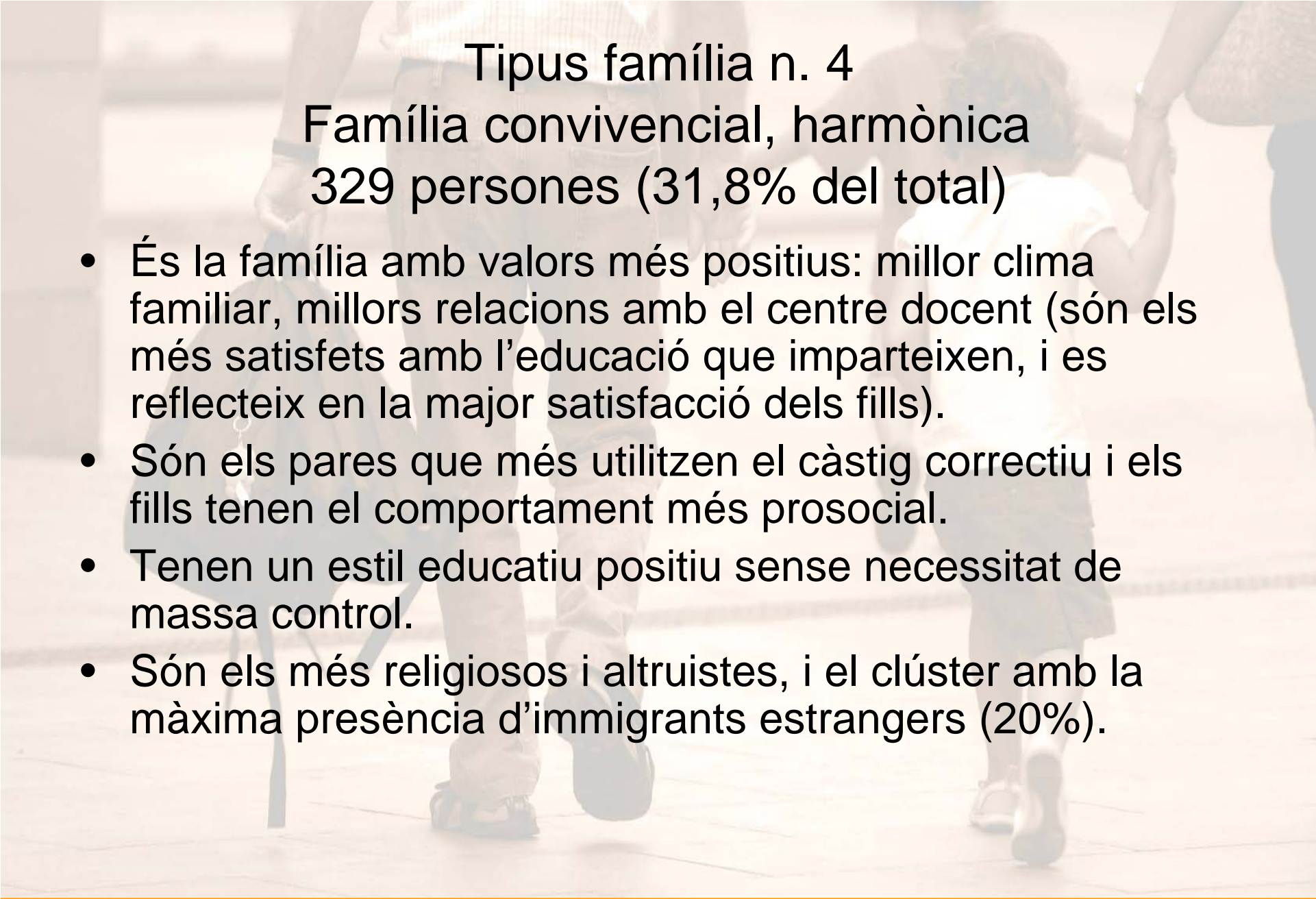
- A casa hi ha conflictes per tot: amics dels fills, hora d'arribada, estudis, respostes irrespectuoses... Els pares exerceixen un control escàs (tot i que el busquen).
- Hi ha un mal clima familiar, empren el càstig corporal i sancionador, gens correctiu.
- Les criatures tenen problemes emocionals.
- Els pares tenen escassa confiança en si mateixos, i viuen angoixats i superats per l'educació dels fills.
- És el col·lectiu (de pares i fills) més necessitat.

Tipus família n. 3

Família conflictiva

161 persones (15,2% del total)

Explicitació	Pes al clúster
Hi ha conflictes a casa pels amics dels fills, la seva forma de vestir, els diners i l'hora d'arribada	+ 1,59
No hi ha normes de convivència a casa sobre l'hora d'anar a dormir, endreçar les coses, ajudar a parar i desparar la taula, fer-se el llit	-, 83
Hi ha conflictes a casa per les respostes irrespectuoses dels fills, els estudis, la col·laboració en tasques domèstiques	+, 57
En la seva vida no donen importància a la relació amb amics i coneguts i al temps lliure i d'oci	- , 47
Estan a favor d'aplicar la pena de mort en casos greus i d'afavorir l'autòcton per damunt de l'immigrant quan hi ha poc treball	+ ,45
La política no és important a la seva vida però la família sí	+ ,36
Valoren "viure al dia", l'atractiu físic i els diners	+ ,35
No justifiquen l'eutanàsia a qui la demani, ni l'avortament sense restriccions, ni la legalització de la marihuana	- ,34
Justifiquen falsificar l'adreça del seu domicili per aconseguir plaça en una escola, copiar en un examen, saltar-se un semàfor en vermell	+, 19

Tipus família n. 4

Família convivencial, harmònica

329 persones (31,8% del total)

- És la família amb valors més positius: millor clima familiar, millors relacions amb el centre docent (són els més satisfets amb l'educació que imparteixen, i es reflecteix en la major satisfacció dels fills).
- Són els pares que més utilitzen el càstig correctiu i els fills tenen el comportament més prosocial.
- Tenen un estil educatiu positiu sense necessitat de massa control.
- Són els més religiosos i altruistes, i el clúster amb la màxima presència d'immigrants estrangers (20%).

Tipus família n. 4

Família convivencial, harmònica

329 persones (31,8% del total)

Explicitació	Pes
En la seva vida donen importància a la religió i a servir els altres	+ , 83
No justifiquen l'eutanàsia a qui la demani, ni l'avortament sense restriccions, ni la legalització de la marihuana	- , 81
No hi ha conflictes a casa pels videojocs i la TV, ni pel consum d'alcohol i drogues, ni per la col·laboració en les tasques domèstiques	- ,44
Hi ha normes de convivència a casa sobre l'hora d'anar a dormir, l'endrega de les coses, parar i desparar taula, fer-se el llit	+ , 37
No justifiquen falsificar l'adreça del domicili per aconseguir plaça en una escola, copiar en un examen, saltar-se un semàfor vermell	- ,37
No hi ha conflictes a casa per les respostes irrespectuoses, pels estudis o per la col·laboració en tasques domèstiques	- ,35
A casa hi ha normes de convivència sobre l'ajuda en tasques domèstiques (netejar, parar i desparar taula, fer encàrrecs, fer-se el llit)	+ ,35
No justifiquen fer malbé el mobiliari urbà, llençar papers a terra, fumar en llocs on està prohibit, robar en grans magatzems, comprar coses robades, enganyar per obtenir avantatges	- ,28
No justifiquen la pena de mort en casos greus i afavorir l'autòcton per damunt de l'immigrant quan hi ha poc treball	- 27
No hi ha conflictes a casa pels amics dels fills, la forma de vestir, els diners i l'hora d'arribada	- ,21
La política no és important en la seva vida però sí la família	- ,16

2. PERFIL SOCIODEMOGRÀFIC DE CADA TIPUS FAMILIAR

Nivell d'estudis de la mare (% verticals)

	1	2	3	4	Tots
Nivell baix	4,5	9,6	21,7	17,6	12,7
Nivell mitjà	39,3	59,8	52,8	47,7	50,2
Nivell alt	54,7	30,0	23,6	33,4	35,8
No respon	1,6	,6	1,9	1,2	1,2
N =	247	323	161	329	1060

Activitat professional o ocupació del pare (% verticals)

	1	2	3	4	Tots
Empresaris grans i alts directius d'empresa privada o de l'Administració	5,3	3,7	2,4	3,6	3,9
Empresaris mitjans i petits, autònoms, comerciants i petits propietaris agrícoles	16,6	31,3	19,9	19,8	22,5
Professionals, tècnics i quadres intermedis	33,2	24,1	14,3	20,7	23,7
Funcionaris i membres de les Forces Armades i de Seguretat	12,6	4,3	4,3	7,9	7,4
Treballadors i empleats de serveis	9,3	13,3	21,1	14,3	13,8
Treballadors de la indústria i de la construcció	7,7	11,8	21,1	18,5	14,3
Treballadors i jornalers del camp	0,8	0,6	1,2	1,5	1,0
NS/ NC	11,3	7,7	15,5	11,2	10,8
N =	247	323	161	329	1.060

Lloc de naixement del pare (% verticals)

	1	2	3	4	Tots
Catalunya	84,2	79,4	68,1	58,4	72,3
Altra comunitat autònoma de l'Estat	9,9	15,2	16,3	21,5	16,1
Magrib	,0	,3	4,3	3,0	1,7
Àfrica subsahariana	,0	,0	,0	1,3	,4
Europa, Amèrica del Nord, Nova Zelanda, Austràlia	2,7	1,4	3,5	1,7	2,1
Àsia	,5	,0	,0	1,0	,4
Llatinoamèrica	2,7	3,7	7,8	13,1	7,0
N =	247	322	161	329	1059

3.
ALGUNES PERCEPCIONS
RELLEVANTS

Sento que els problemes relacionats amb
l'educació del meu fill/a em desborden
(% verticals)

	1	2	3	4	Tots
Mai o gairebé mai	61,9	69,0	51,9	79,9	68,2
De vegades	32,4	26,9	43,7	17,7	27,8
Sovint	4,0	3,7	4,4	2,4	3,5
Sempre o gairebé sempre	1,6	,3	,0	,0	,5
N =	247	323	161	329	1.060

Em sento força insegur/a en tot el que fa referència a l'educació del meu fill/filla (% verticals)

	1	2	3	4	Tots
Mai o gairebé mai	64,8	73,1	59,5	80,5	71,4
De vegades	30,8	21,4	32,9	15,9	23,6
Sovint	3,2	4,0	5,7	2,7	3,7
Sempre o gairebé sempre	1,2	1,5	1,9	,9	1,3
N =	247	323	161	329	1060

Quin grau d'acord existeix entre vostè i el
pare/mare envers l'educació del noi/a
(% verticals)

	1	2	3	4	Tots
Molt	47,0	50,8	28,6	54,4	47,6
Força	38,5	38,4	49,1	32,2	38,1
Poc o molt poc	3,6	1,2	6,2	2,7	3,1
Ns / Nc	10,9	9,6	16,1	10,6	11,2
N =	247	323	161	329	1060

4. MODELS EDUCATIUS FAMILIARS I TIPUS DE FAMÍLIES

Diferents models/climes familiars

- Factor 1: *Afecte i unitat familiar*. S'abracen sovint, estan a gust entre ells i els moments més feliços diuen que els passen a casa.
- Factor 2. *Conflicte, discussions*. Discuteixen molt, quan les coses van malament se'n donen la culpa els uns als altres i, normalment, busquen un culpable. A la família els crits i discussions no estan mal vistos.
- Factor 3. *Respecte a la individualitat*. S'accepten les amistats d'altres membres de la família, la família està unida però es respecta cada individualitat i, quan es planifica alguna cosa, tots hi tenen alguna cosa a dir.
- Factor 4. *Expressió oberta*. Diuen el que pensen i senten sigui el que sigui.
- Factor 5. *Desorganització familiar*. Hi ha confusió a la família, falta qui la dirigeixi i, fins i tot quan hi ha bon enteniment, costa admetre-ho.
- Factor 6. *Família tancada*. A la família es prefereix fer les coses sense la col·laboració dels altres.
- Factor 7. *Normes parentals*. A la família els adults dirigeixen la família i algun la supervisa i dirigeix a la resta.

Valoració dels pares del pes dels climes familiars en cada clúster

Factor	Clúster núm.			
	1	2	3	4
1. Afecte i unitat familiar	-.22	+.04	-.17	+.20
2. conflicte, discussions	+.09	-.10	+.37	-.15
3. Respecte a la individualitat	-.07	+.07	-.23	+.09
4. Expressió oberta	-.11	+.11	-.27	+.10
5. Desorganització familiar	-.15	+.07	+.06	+.02
6. Família tancada	-.16	+.08	+.12	-.02
7. Normes parentals	-.12	.00	.00	+.09
N =	250	327	158	325

Tipus de trastorns disfuncionals en els fills

- Factor 1. *Comportament prosocial*: Sovint ajuda els altres (pares, professors, companys), respecta els sentiments de la resta...
- Factor 2. *Dificultats d'atenció i de concentració*: Es distreu molt, no acaba allò que ha començat, no reflexiona abans d'actuar...
- Factor 3. *Hiperactivitat*. Inquiet, no para quiet...
- Factor 4. *Dificultats emocionals*. *Es queixa amb freqüència de mal de cap, nàusees, sembla preocupat, té pors...*
- Factor 5. *Comportament disruptiu*. Roba coses de casa, de l'escola i d'altres llocs, es baralla amb freqüència amb companys, els companys el molesten, menteix o enganya freqüentment...
- Factor 6. *Bones relacions*. Té, com a mínim, un bon amic o amiga; en general és estimat pels companys...
- Factor 7. *Individualista*. S'entén millor amb els adults que amb els seus companys; té tendència a estar i jugar sol...

Valoració dels pares del pes de les diverses disfuncionalitats a la seva família

Factor	Clúster núm.			
	1	2	3	4
1. Comportament prosocial	-.16	-.03	-.22	+.25
2. Dificultats d'atenció i de concentració	-.01	.00	+.21	-.09
3. Hiperactivitat	-.17	-.04	+.27	.03
4. Dificultats emocionals	.02	-.02	+.27	-.10
5. Comportament disruptiu	.02	.00	+.09	.02
6. Bones relacions	.06	-.01	.02	-.04
7. Individualista	-.08	.03	-.09	.05
N =	250	327	158	325

Tipus de càstigs

- Factor 1. *Càstig corporal*. Quan un fill fa una cosa reprensible (dolenta), li dóna un cop al cul, una bufetada o el pica amb algun objecte...
- Factor 2. *Càstig sancionador*. Per sancionar al seu fill o filla li treu la paga, el priva d'alguna cosa que li agrada, l'envia castigat a la seva habitació, l'esbronca...
- Factor 3. *Càstig correctiu*. Li explica al seu fill o filla, amb calma, perquè la seva conducta ha estat incorrecta i l'obliga a corregir-la...
- Factor 4. *Càstig humiliant*. Per castigar als seus fills els posa de cara a la paret, o els manté quiets en una cadira, o els obliga a fer feines extra...

Valoració dels pares del pes dels diversos càstigs a la seva família

Factor	Clúster núm.			
	1	2	3	4
1. Càstig corporal	-.17	.03	+.39	-.08
2. Càstig sancionador	-.02	.04	+.26	-.13
3. Càstig correctiu	-.22	.00	-.18	+.26
4. Càstig humiliant	-.08	.00	+.13	.00
N =	250	327	158	325

Estils educatius, segons els pares

- Factor 1. *Estil educatiu positiu*. Reforça les postures i actituds positives dels seus fills amb abraçades, felicitacions, etc.
- Factor 2. *Inconsistència en la disciplina*. Quan els seus fills fan alguna cosa repreensible els amenacen amb un càstig però després no fan res, o bé els perdonen abans de temps o ho deixen passar.
- Factor 3. *Implicació dels pares en els jocs i activitats*. Juguen amb els seus fills, fan esport o surten al camp, van al cine o participen en altres activitats dels seus fills.
- Factor 4. *Escàs control o monitorització*. Els fills arriben a casa més tard de l'hora prevista, es retarden tornant de l'escola, i quan surten de casa ho fan sense dir on van.
- Factor 5. *Concessió d'excessiva autonomia infantil*. Encara que diuen que controlen l'hora d'arribada a casa dels seus fills, els fills es queden sols a casa sense cap adult, els seus pares no saben qui són els seus amics i, de nit, surten sense persones adultes.

Valoració dels pares del pes dels diversos estils educatius a la seva família

Factor	Clúster núm.			
	1	2	3	4
1. Estil educatiu positiu	-.30	.05	-.10	+. 22
3. Implicació dels pares en tasques i oci dels fills	.07	.04	-.28	.08
4. Escàs control o monitorització	-.10	-.12	+.60	-.18
2. Inconsistència en la disciplina	-.08	-.05	+.42	-.10
5. Concessió d'excessiva autonomia infantil	.00	.05	.18	-.09
N =	250	327	158	325

Diferents habilitats dels escolars

- Factor 1. *Habilitats individuals i interpersonals*. Té autocontrol, reacciona bé quan el renyen, és tolerant amb els altres, respecta les normes de l'escola...
- Factor 2. *Habilitats acadèmiques*. Fa bé les feines de l'escola sense que l'hagin de forçar, té un rendiment escolar superior, segueix les observacions dels mestres...
- Factor 3. *Capacitat de lideratge*. Té bones qualitats per ser líder, està ben considerat per la resta de companys, el conviden a participar en les seves activitats...
- Factor 4. *Habilitats relacionals*. S'ofereix per ajudar els companys, col·labora amb ells, participa activament en les activitats de grup, convida els companys a participar en les seves activitats...

Valoració dels **professors** de les habilitats dels escolars

Factor	Clúster núm.				Tots	Anova
	1	2	3	4		
1. Habilitats interpersonals individuals	.07	-.07	-.18	.03	-.02	NS
2. Habilitats acadèmiques	-.03	.11	-.25	.12	-.00	NS (.14)
3. Capacitat de lideratge	.05	-.01	.01	-.06	-.00	NS
4. Habilitats relacionals	.06	-.03	.10	-.09	.00	NS

5. ALGUNES ACCIONS

Accions dels nois/noies segons tipus família (%)

Item	Clúster 1	Clúster 2	Clúster 3	Clúster 4	Total
He trucat el timbre de portes i he marxat corrent	56,3	36,6	61,5	40,0	47,4
He telefonat a persones només per a divertir-me	33,8	20,7	18,5	20,0	23,1
He agafat diners d'algú de la meua família sense dir-ho	18,3	15,9	23,1	12,4	16,9
He entrat a llocs on està prohibit el pas (jardins privats, cases buides, fàbriques, etc.)	22,5	13,6	18,5	8,9	15,3
He viatjat sense bitllet amb els transports públics	19,7	8,5	9,2	7,8	11,0
He escampat escombraries expressament a la vorera dels carrers, he llençat ampolles a terra, etc.	11,3	8,5	13,8	10,0	10,7
He molestat, he insultat o m'he barallat amb gent desconeguda, al carrer o en algun lloc públic	17,1	4,9	13,8	7,8	10,5
He pintat o he ratllat parets del carrer, de l'escola, del metro o d'altres llocs públics (amb esprais, retoladors, punxons)	9,9	12,2	9,2	5,6	9,1
He cridat o he insultat un mestre o una mestra	7,1	4,9	9,2	6,7	6,8
M'he endut sense pagar coses de les botigues	9,9	3,7	9,2	3,3	6,2
He danyat o he destruït expressament instal·lacions o materials del carrer o de l'escola (cabines de telèfon, taules, bancs)	1,4	3,7	7,7	4,4	4,2
He trencat vidres de finestres de cases buides	2,8	,0	7,8	1,1	2,6
He ratllat o he fet malbé expressament algun cotxe o moto aparcat.	1,4	6,1	1,5	,0	2,3
Total N =	71	82	65	90	308
			100 %		

6. CONCLUSIONS PRINCIPALS

Per acabar

- En línies generals, la gran majoria de famílies catalanes estan raonablement contentes. També de l'educació que reben els seus fills, cosa que aquests corroboren.
- La nota mitjana seria d'un notable però hi ha diferències entre uns i altres models familiars en relació amb l'educació dels seus fills.

Dos col·lectius diferents que afronten amb un èxit notable l'educació dels seus fills:

- El tipus 2, model tradicional, mirant una mica enrere, amb els valors de sempre, autoritat innata, discreció, molt centrada en la família, secularitzada.
- El tipus 4, també centrada en la família, conservadora però més oberta al futur, la més altruista, on força mantenen la dimensió religiosa.

Dos problemes importants en dos col·lectius diferents (1):

- El col·lectiu 3 és el que més problemàtiques presenta. Problemes que arrastren els fills juntament amb les dificultats que manifesten tenir els pares per educar els fills.
- Pares amb menys recursos de tot tipus, també formatius, són els que necessiten més suport extern.

Dos col·lectius amb alguns problemes importants (2):

- En el col·lectiu 1 hi ha un manifest **desistiment en l'educació dels seus fills** que deleguen en l'escola, en personal auxiliar domiciliari o de suport extraescolar (se'l poden permetre) o en altres familiars. Els pares amb dedicacions fortes "ad extra" de la família, **reconeixen la seva importància (tenen el nivell formatiu més alt) però la descuiden.**